

Egy uniós birtokrendezési projekt tapasztalatai magyar szemmel

(A birtokrendezés/fejlesztés stratégiai jövőképe)

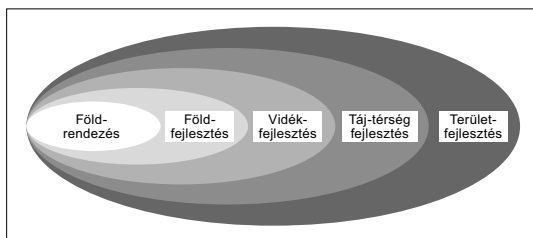
Ripka János, szakmai főtanácsadó
Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium
Földügyi és Térinformatikai Főosztály

A minisztérium képviselőjében személyesen vehettem részt a Farland Projekt (Interreg IIIC) munkájában. Fontos azonban jelezni, hogy magyar részről *Flachner Zsuzsa*, az MTA Talajtani és Agrokémiai Kutató Intézet és *Biró Szabolcs*, az Agrárgazdasági Kutató Intézet munkatársa vett részt a régióközi programban. A projekt Irányító Bizottságának munkáját *dr. Vajda László*, az FVM Nemzetközi Kapcsolatok Főosztályának vezetője irányította.

A Farland mozaikszó a projekt angol címének „Future Approaches to Land Development” rövidítése, amely a „birtokrendezés/birtokfejlesztés* jövőbeni megközelítései”-vel fordítható magyarra. A projekt lényegét talán jobban visszaadja a „birtokfejlesztés stratégiai jövőképe”, vagy a „földfejlesztés jövőbeni tervei” fordítás.

A Farland projekt résztvevői 2,5 év alatt megvizsgálták 7 európai országot, illetve régiót (Litvánia, Magyarország, Németország Észak-Rajna-Vesztfália tartomány, Hollandia, Belgium Flandria tartomány, Spanyolország Galícia tartomány és Portugália) földgazdálkodási, birtokrendezési gyakorlatát, eredményeit. Előadások, helyszíni látogatások, technikai cserelátogatások, műhelyek és vitafórumok segítségével kutatták az egyes régiókra jellemző sajátosságokat, megkísérelték kiválasztani a legjobb gyakorlatot és innovációt. (Munkájuk eredményeit a Budapesten 2007. november 21–22-én tartott záró konferencián mutatták be.) A konferencia keretében a projekt elért eredményeinek bemutatása mellett lehetőség nyílt a résztvevők eredményeinek, javaslatainak, valamint további ajánlások megvitatására. Választ kerestek arra, hogyan lehet rugalmas, integrált, a szakpolitikai és gazdálkodói célokat hatékonyan támogató földgazdálkodási

* Az angol land consolidation (birtokrendezés, tagosítás) kifejezést az Unióban egyre gyakrabban a tágabb értelmű land development (földfejlesztés, birtokfejlesztés) kifejezéssel helyettesítik (lc/ld).

1. ábra A föld/birtokrendezés és a területfejlesztés kapcsolatrendszer

eszközöket alkalmazni különböző társadalmi, természeti, gazdasági feltételek mellett.

A kölcsönös tapasztalatcsere főbb jellemzőit (közös problémák, kihívások, célok, eszközök) próbáltam megragadni. Ezen túl néhány számomra meglepő körülményt, eredményt emelek ki.

Megállapítható, hogy a birtokszerkezeti problémáinkkal nem vagyunk egyedül. Szemléletes példaként említem, hogy Spanyolország Galícia tartományában az egyik projekt területén 0,23 ha az átlagos parcellaméret (földrészlet nagysága). Ezen túl mindkét ibériai ország ingatlan-nyilvántartási problémákkal küzd (pl. a lezáratlan hagyatéki eljárások miatt tisztázatlan tulajdonviszonyok), amelyek a kivitelezés idejét jelentősen megnövelik, a végrehajtást hátráltatják, sőt megkérdőjelezik a projektek megvalósítását.

A résztvevő országok között jelentős különbséget tapasztaltam mind a megoldandó gondok, feladatok, mind az elérendő célok, illetve a szakmai rutin tekintetében. A fejlettebb és jóval jelentősebb birtokrendezési múlttal rendelkező Németország és Hollandia több tekintetben is kiemelkedett. Úgy is fogalmazhatnánk, hogy e két ország (nem ideszámítva a kelet-német tartományokat) túl van a többi partnerország jelenlegi problémáin, legalábbis a projektterületeiket tekintve. Ez természetes is, hiszen több évszázados szerves fejlődés eredménye az ott kialakult tulajdoni, használati és agrárgazdasági szerkezet. A projekt

munkájában vezető szerepet vivő német és holland munkatársak gondolkodásában, probléma-kezelésében érzékelhető volt, hogy országaikban a birtokrendezés száz évnél régebbi, igen gazdag és sikeres múltra tekint vissza. Néhány példa a fenti megállapításaim alátámasztására.

Használható modellek

Német példa

Teljes állami irányítás és koordináció mellett a német modellben a rugalmasság és a mobilitás a meghatározó. Hosszú ideje működő térségi szintű, államilag finanszírozott integrált intézményi háló oldja meg a birtokrendezésnek mind az irányíthatósági, mind a helyi projekt szintű feladatait. Az intézményrendszer feladatkörébe a teljes rokon terület is beletartozik, úgymint pl. természetvédelem, környezetgazdálkodás, vidékfejlesztés stb.

Kiemelve egy konkrét példát Németország Észak-Rajna-Vesztfália (ÉRV) tartományában, az egyik projekt egy agglomerációs övezet (Köln-Aachen között) vonalas infrastruktúraépítés (autópálya és körgyűrűk) indukálta birtokrendezési projekt célul tűzte ki a vásárlással és kártalanítással történő földvásárlást, minimálisra szorítva a közhatalmi kényszert, a kisajátítást. A birtokrendezési szervezet képes volt egyensúlyt teremteni a közérdek és a gazdák egyéni érdekei között a német birtokrendezési törvény biztosította keretek segítségével. A birtokrendezési szervezet a környező településeken földet vásárolt azon tulajdonosok részére, akik földje a nyomvonalba esett. Jól felfogott érdekeitől vezérelve a költségekhez 1,3 millió euróval hozzájárult az út beruházója is. A másik két ÉRV projekt integrált vidékfejlesztési programok voltak, amelyek elsődlegesen környezetvédelmi, infrastrukturális, rekreációs és szociális célokat valósítottak meg (falumegújítás, parkosítás, útfelújítás, kerékpárút építés, falusi turizmus fejlesztése, panziók, vendégfogadók építésével munkahelyteremtés stb.). Mindkettő elsődleges motívuma a nagyvárosokból menekülők, pihenni vágyók igényeinek kielégítése a közeli agglomerációs települések fejlesztésével.

Holland példa

Hosszú évtizedek óta a birtokrendezési feladatok teljes spektruma az államilag irányított, központi szinten döntéshozó, regionális szinten működő-kivitelező, intézményrendszerhez tartozott.

A rendszert az állami földalap intézménye támogatja. A feladatokat korábban teljes mértékben az állam finanszírozta, az utóbbi években egyre nagyobb tért hódít a „vegyes”, helyi, önkéntes kezdeményezésű projekt-finanszírozás.

Az egyik holland projekt – szintén nagyvárosi térségben – ugyancsak egy folyó-völgyi területen integrálta az épített környezetet, a kulturális örökség, illetve a természeti értékek megőrzését, a vízrendezéssel és az egészség-megőrzési, üdülési, sport és kikapcsolódási igények kielégítésével.

Belga (flamand) példa

A modellben a teljes intézményrendszer átalakítása történt meg. Az új intézményrendszer a regionális integrált feladatok kivitelezéséért felelős. A fő hangsúly az önkéntességen és az önkéntes kezdeményezések állami támogatása mellett a birtokrendezés propagandáján, az eredmények tudatosításán, az általános társadalmi tudatformáláson van.

A belga-flamand projektek közül az egyik integrált vidékfejlesztési program az adott térség tájképi, természeti, történeti, néprajzi és kulturális értékeinek fejlesztésével ugyancsak a turisztikai potenciál növelését célozta meg.

Mivel Flandria Európa egyik legkevésbé erdőszült területe a kevesebb mint 6% erdővel, a másik flamand projekt célja 10 000 ha erdő telepítése volt egy nagyváros peremvidékén, ellensúlyozandó az urbanizáció káros hatásait. Az önkéntes földcsere és a helyi földbank által biztosított cserre kínált megoldást. Végső esetben a kisajátítás, illetve új helyre költöztetés eszközeit alkalmazták azon tulajdonosok esetében, akik nem kívántak az eddigi mezőgazdasági termelés helyett erdőszettel foglalkozni.

Spanyol és portugál példa

A modell legfőbb jellemzője az uniós források rendkívül kreatív és hatékony kihasználása. Legtöbb helyen a gazdák összefogva alternatív típusú földhasználatot valósítanak meg, ehhez veszik igénybe a nagymértékű EU támogatásokat.

A folyamathoz helyi szinten működő cégek segítségét veszik igénybe, amit szintén uniós támogatásból finanszíroznak. Ezen modellben az egységes művelés megvalósítása, hatékonyabb termelés, gazdaságossági szempontok figyelembevétele mellett a folyamatok „marketingje” is meghatározó.

A felsorolt példák kiváló tárházát nyújtották a hazánkban is felhasználható lehetőségeknek. Ezekben a modellekben megtalálhatók a legeredményesebb, s így felhasználható minták, részek. Mivel nálunk sincs két azonos adottságú projektterület, így szolgálai másolásuk természetesen szóba sem kerülhet. Az erősségek/gyengeségek, valamint a lehetőségek/veszélyek elemzése (SWOT-analízis) segítségével kell meghatározni a kérdéses birtokfejlesztési projekt céljait. A külföldi modellrészek optimális kombinációjának megfelelő adaptálásával érhető el leginkább az adott projekt sikeressége.

A fenti példákban is érzékelhető, hogy a fejlett nyugat-európai országok a többfunkciós agrármodell mentén gondolkodnak a birtokrendezés-vidékfejlesztés esetében is. Szinte valamennyi projektben jelentős hangsúlyeltolódást tapasztaltam az alaptevékenységtől a szolgáltatói szektor irányába. A táj nem csupán az agrártermelés színhelye, hanem tere a természeti értékek és a kulturális örökség megőrzésének, valamint kínálja a sportolás, a pihenés, a gyógyulás számos lehetőségét. A birtokfejlesztési projektek céljaként nem kizárólagosan az agrártermelés gazdaságosságának javítását jelölik meg. A vidéki táj egyéb szerepei felértékelődnek, nem egyszer a klasszikus mezőgazdasági hasznosítás rovására. Az iparszerű mezőgazdasággal szemben az értékmegőrző funkciók nyernek teret.

Világosan kirajzolódott az is, hogy az újonnan csatlakozott országok többsége gyorsabban halad a kérdések megoldásában, mint hazánk.

Két konkrét példa

Portugália területe és lélekszáma szinte megegyezik hazánkéval. A portugál birtokszerkezet számos hasonlóságot mutat, így nem egyéni szimpátia miatt esett a választásom a luzitán példák rövid ismertetésére. A két projekt szó szerint úgy viszonyul egymáshoz, mint a tűz és a víz. Európa mediterrán térségeiben az elmúlt évtizedben számos heves erdőtűz tombolt. A klímaváltozás hatására súlyosbodó helyzet cselekvésre ösztönözte a portugál és spanyol szakembereket. A 2007. évben hazánkban is több erdőtűz pusztított, de szerencsére jóval kisebb területi kiterjedésben. A példa az időjárási szélsőségek mind gyakoribb bekövetkezése miatt – úgy vélem – megszívlelendő.

Új birtokfejlesztési irányítási (land management) stratégia (Macao-Portugália, 2003–2006)

Mottó: „Együtt a tűz ellen.”

Portugália számos településén az erdő a fő hasznosítási mód (főleg fenyő és bokorerdők). Köszönhetően a földtulajdonosok között utóbbi években igen népszerű eucalyptus telepítéseknek, a területhasznosítás veszélyesen homogénné vált. A növénytermesztés és az állattenyésztés csaknem eltűnt. Főleg a fiatalok elvándorlása miatt a helyi lakosság elöregedett. Ezt jelzi az is, hogy a 8000-es lélekszám mellett 15 000 a földtulajdonosok száma. Az elaprózódott tulajdoni szerkezet súlyos technikai és gazdasági problémához vezetett az elmúlt évtizedekben. A klimatikus viszonyok, az extrém kicsiny birtokméretek és az „erdő-monokultúra” nagyon megnövelte az erdőtüzek bekövetkezésének valószínűségét. 2003 júniusában a katasztrofális erdőtűz néhány nap alatt Európa legnagyobb fenyő-ligeterdejét, a település területének több mint felét (21 000 ha) teljesen elpusztította. Röviddel a megsemmisítő tűz után az önkormányzat néhány munkatársa akciótervet készített, majd munkacsoportot alakítottak. Később társulattá alakultak át, amelybe erdőmérnököket és külső szakértőket vontak be. Helyzetértékelést követően stratégiai tervet állítottak össze két hónapi megfeszített munkával. Az önkormányzat elfogadta és egyetértett azzal a javaslatukkal, hogy az erdőtűz elleni hatékony küzdelemhez nem a tűzoltó-kapacitást kell növelni, hanem a tulajdoni és földhasználati szerkezeten kell változtatni. Az önkormányzat stratégiaváltást határozott el, amely alapvetően a földtulajdon és földhasználat struktúráját érinti.

A macaoi önkormányzat létrehozta a tulajdonosok társulását-szövetségét és együttműködés céljából kapcsolatot keresett a szomszédos önkormányzatokkal, de eredménytelenül. Macao település érdekérvényesítő képessége túl kicsi volt, ezért magasabb önkormányzati szintet kívántak megnyerni ötletük támogatásához. Mivel a tulajdoni szerkezet megváltoztatása speciális jogi keretet igényel, a nemzeti kormányt is megkeresték. Nem vártak azonban a kormány intézkedésére, hanem maguk cselekedtek és 2004-ben a helyi önkormányzat maga döntött a végrehajtás alapszabályáról. A 2004. évben ismételen bekövetkező hatalmas erdőtüzeket követően végre sikerült kapcsolatba lépniük a megfelelő kormány-

zati személyekkel. Két évvel a munkacsoport első javaslata után a kormány elfogadta az ahhoz hasonló új jogszabályt (Forest Intervention Zones = Erdő Beavatkozási Zónák).

A projekt területe 40 000 ha. Macaoon 200 tulajdonos több mint 1300 ha nagyságú területe került átrendezésre, az újraosztás 1600-nál több parcellát érintett. A tulajdonosok szembenállása nélkül valósult meg a tulajdoni szerkezetjavítás, éppúgy, mint a fakitermelés és a vidéki infrastruktúra fejlesztése. Az eredményesség kulcsa az önkormányzat és a tulajdonosok társulása közötti folyamatos és erős partneri kapcsolat. 31 birtokrendező egység folytatja a több mint 15 000 tulajdonost, 40 000 ha-t, 80 000 parcellát érintő birtokrendezési feladatot. Pozitív a tulajdonosok és a helyi lakosok visszajelzései az önkormányzat felé.

A 2004. év pusztító erdőtüzei után más régiók is követnék a pozitív macaói példát.

A kormányváltás azonban megszakította a folyamatot, de a macaói önkormányzat a folytatást javasolja. Az alulról jövő macaói kezdeményezés, javaslat nagyon fontos volt az erdőtűz probléma nemzeti szintű jogi megoldásához.

„Freguesia da Luz” birtokrendezési projekt (Portugália, 1998–2007)

A másik portugál példa, egy vízi-erőmű létesítésével kapcsolatos projekt. A projekt része egy 900 000 ha kiterjedésű sokcélú nemzeti stratégiai programnak (Alqueva Multi-purpose Project). Az Alqueva-duzzasztó rendszer (vízierőmű-víz-tározó) 270 MW áramtermelés mellett 115 000 ha nagyságú öntözőrendszer vízellátását biztosítja. A birtokrendezés helyszíne Évora körzet, Mourao megye, Luz település. A területhasználat döntően mezőgazdasági.

A birtokrendezési projekt területe: 1917 ha.

Időrend:

- 1998–1999: előtanulmányok,
- 1999–2002: projekt-tervezés,
- 2002–2007: kivitelezés.

A duzzasztás következtében 3134 ha tározóterület alakul ki. Mivel az elárasztás következtében a település épületei is víz alá kerültek, egy az erre a célra kisajátított magasabb térszínen épült fel az új falu. Az öntözés lehetőségének megteremtésével a minőségi olíva- és szőlőtermelést fejlesztik. A farmerek termelési költségeinek csökkentését és jövedelmük növelését a birtokrendezéssel és a megfelelő infrastruktúra létrehozásával kívánja

biztosítani a projekt. Érdekes módon a jelentős mérvű környezet-átalakítás ellenére a projektben célként szerepel a környezeti és tájképi értékek védelme. A projekt végső célja elősegíteni a térség fenntartható és integrált fejlesztését, a lehetséges képességek és a belső erőforrások feltartásával, és lehetővé tenni a lakosság helyben tartását az életfeltételek és munkalehetőségek fejlesztésén keresztül.

Az integrált birtokrendezést megelőzte a területre vonatkozó földhasznosítási terv készítése. A tervezők a régiófejlesztési irányelveket, a lakosság elvárásait, a belső erőforrásokat és a duzzasztómű-terv ajánlásait is figyelembe vették.

Az olajfa-ültetvényeknél hasonló tendencia tapasztalható. Egy tulajdonos átlagos parcellamérete közel duplájára nőtt, a földrészletek száma annak ellenére csökkent közel 60%-al, hogy az olajfa-ültetvény összterülete több mint 100 ha-ral növekedett.

1. táblázat

Földhasznosítási terv

Földhasznosítási mód	Terület (ha)	Terület (%)
Szántó	443	23,1
Kert	270	14,0
Szőlő	87	4,5
Olajfa-ültetvény	289	15,1
Erdő (Quercus ilex = magyaltölgy)	754	39,3
Lakó-közösségi (bel)terület	17	1,0
Út- és vízhálózat	58	3,0
Összesen	1917	100,0

2. táblázat

A tulajdoni-szerkezet változása

	Birtokrendezés előtt	Birtokrendezés után
Parcellák (földrészletek) száma (db)	445	183
Tulajdonosok száma (db)	176	149
Átlagos parcellaméret	4,9 ha	10,6 ha
Egy tulajdonosra eső parcellák száma (db)	2,6	1,5

A parcellák átlagos nagysága megduplázódott, a földrészletek száma 60%-al csökkent.

3. táblázat

A tulajdoni-szerkezet változása az olajfa-ültetvények esetében

	Birtokrendezés előtt	Birtokrendezés után
Tulajdonosok száma (db)	91	74
Parcellák (földrészletek) száma (db)	194	83
Terület (ha)	182 (nem öntözött)	289 (öntözött)
Egy tulajdonos átlagos parcella mérete (ha)	2	3,9
Egy parcella átlagos nagysága (ha)	1	3,5
Egy tulajdonosra eső parcellák száma	2,1	1,1
Egy parcellával rendelkező tulajdonosok száma	53	72

4. táblázat

A birtokrendezési projekt költségei (EU és nemzeti társfinanszírozás)

Intézkedés	Költség (euro)
Birtokrendezés	87 000
Úthálózat építése	1 050 000
Vízrendezés	60 000
Öntöző rendszer létesítése	3 607 000
Talajjavítás	1 000 000
Olajfa-telepítés	537 000
Szőlőtelepítés	1 077 000
Közösségi beruházás	1 375 000
Kártérítés	282 000
Technikai tanácsadás, monitoring, ellenőrzés	420 000
Összesen	9 495 000

Némiképp meglepő módon a projekt költségeiből majdnem a birtokrendezés részesedik a legkisebb összeggel.

Hazai helyzetkép

Nem udvariasságból hagytam utoljára az egyik magyar projekt ismertetését. A magyar partner a Corvinus Egyetemen 3 szinten folyó (BSc, MSc és PhD) oktatási és a képzési programmal szerepelt a projektben. Üdvözlendő, hogy a birtokrendezé-

si konferenciát rendező Nyugat-Magyarországi Egyetem Geoinformatikai Kara úgyszintén időben felismerte a birtokrendezési szakemberképzés jelentőségét, nevezetesen azt, hogy felkészült szakemberek nélkül a birtokrendezés feladata végrehajthatatlan. A székesfehérvári kar is komoly és sikeres erőfeszítéseket tett képzési programjainak megújítására, az esettanulmány alapú, gyakorlat-orientált interdiszciplináris képzési szakok beindítására (BSc, MSc), amelyben a birtokrendezés, földgazdálkodás megfelelő hangsúlyt kapott.

Hogyan összegezte munkáját a projektvezetés?

A Farland a *birtokrendezést/földfejlesztést a kiegyensúlyozott gazdasági fejlődés* jobban összehangolt és koordináltabb, integráltabb módon történő támogatásának *eszközeként mutatta be*. A birtokrendezés a kormányok egyik válasza az országuk területén végbemenő folytonos változásokra. Ezáltal valósulnak meg a különféle fejlesztési elképzelések. A föld eladásának, vételének, különböző tulajdonosok/felhasználók közötti cseréjének koordinált programja. Az infrastruktúra építése révén a föld használatának és birtoklásának struktúrája folyamatosan átrendeződik.

A *cél az, hogy a földhasználat optimálisan feleljen meg a területtervezés rendszerében meghatározott funkcióknak, és megvalósuljanak mindazok a társadalmi-gazdasági, valamint környezeti célok, amelyeket a regionális és vidékfejlesztési tervek tartalmaznak*. A birtokrendezési gyakorlatot folyamatosan hozzá kell igazítani az adott társadalmi, gazdasági és környezeti kihívásokhoz. A meglévő társadalmi értékrend alapján működik az érvényes intézményi kereteken belül. A Farland kutatta az európai területek jelenlegi gondjait és a trendeket, valamint a soron következő kihívásokkal kapcsolatos különféle birtokrendezési megközelítéseket.

A vizsgált európai régiók változatos helyzetében azonosak a következő kihívások:

1. *A gazdasági fejlődés rányomja bélyegét az élő környezetre, különösen a sűrűn lakott központi európai övezetekben, vagy a szomszédos gazdasági és városi központokban. A kellemes lakó- és munkakörnyezetre is szükség van, ha vállalkozásokat akarunk behívni a gazdaságilag vonzó régiókba.*
2. *A természeti értékek, a biodiverzitás és közös terünk védelme közös érdekünk. A természetes élőhelyek folytatódó pusztulása-*

- pusztítása és bizonyos fajok fenyegetettsége az Európai Unió környezeti politikájában az egyik fő gondot jelenti. A területek ökológiai életképességét az élhető társadalmi-gazdasági környezetnek kell garantálnia.
3. *A mezőgazdaság és erdészet strukturális problémái gátolják a vidékfejlesztést.* Sok európai régióban kis méretű és elaprózott földbirtokok akadályozzák az életképes termelést. Optimális méretű parcellán folytatott gazdálkodás esetén hatékonyabb a munkaerő, a gépek, a növényvédelem és a tápanyag-utánpótlást is. A kisgazdaságoknak azonban nagyobb az ökológiai értéke (környezetgazdálkodás, öko/biotermelés, agro-turizmus).
  4. *Környezeti kockázatok/fenyegetések* bekövetkezésének valószínűsége növekszik (klímaváltozás; erdőtüzek, árvizek).
  5. *A földek elhagyása és a vidéki élet minőségének romlása* [Dél-, Kelet- és Közép-Európában, a félig-természetes élőhelyek, kulturális értékek (történelmi épített környezet) elvesztése, elvándorlás, társadalom peremére szorulás].

A birtokrendezés/fejlesztés jelenlegi fő kérdéseiben változatosak a témák, a helyszín, az okok és hatások, valamint a kilátások szempontjából egyaránt. Azonban összeköti őket egy *közös tényező, a parcella/földrészlet, amelyet a tulajdonviszonyok, a fekvés és a forma határoz meg.* A földfejlesztés/birtokrendezés a maga eszközeivel parcella szintjén igyekszik megoldani a problémákat. A földhasználat egyre dinamikusabb, minthogy a változások a társadalmi-gazdasági és környezeti erők hatására egyre gyorsabban mennek végbe.

A kormányok érzékelik, hogy a szerepük változik. Általános trend tapasztalható: kevésbé szabályozzon a kormány, több tér jut a piaci erők számára. Csökkentik a kereskedelmi korlátozásokat, és megnyirbálják az EU termeléstámogató rendszerét. A nemzeti és regionális kormányzatok is *decentralizálni* próbálják feladataikat. *Szervezet-átalakítási programok* zajlanak szerte Európában.

Néhány a sok megválaszolandó kérdés közül.

- Hogyan kell reagálni az élő környezet pusztulására a gazdasági központok közelében?
  - Hogyan kell kezelni a földtulajdonlást annak érdekében, hogy könnyebben alkalmazkodjon a nemzetközi fejlődéshez?
  - Hogyan kell átrendezni a földtulajdoni struktúrákat és a földdel kapcsolatos funkciókat, hogy sikeresebben védekezhessünk a természeti csapások ellen?
  - Hogyan lehet visszafordítani a földelhagyás, elvándorlás folyamatát?
- A Farland megmutatta, hogy *a földfejlesztési gyakorlat sikeresen támogathatja mind a mezőgazdaság fejlesztését, mind a kiszélesedő megközelítéseket.* Általa az agrártermelésnek a tájra, a biodiverzitásra, földhasználatra és földtulajdonlásra tett negatív hatások csökkenthetők és kompenzálhatók. Másfelől a birtokrendezés/földfejlesztés segíthet megvalósítani közös céljainkat, a biológiai sokféleség megóvását, miközben ugyanakkor más érdekeket is támogatunk. Az erdőtüzek elleni harcban a földfejlesztési megközelítések integrált módon segíthetnek tökéletesíteni az erdőterületek kezelését és struktúráját az elaprózódás csökkentésével, az infrastruktúra minőségének javításával és az elhagyott területek újraélesztésével. A földfejlesztési tevékenységet egyre inkább alkalmazzák egész Európában az árvizek ellenőrzésével kapcsolatos intézkedések támogatására, hogy elviselhetőbbek legyenek minden felhasználó számára, sőt, újabb értékeket adjanak a projekteknek újabb célok integrálásával. A földbankok létrehozása, szövetkezetek alapítása, telkek újraosztása, új használati módok támogatása segíthetnek új egyensúlyt találni a jövedelmező gazdálkodás, valamint a táj és a természet megőrzése között az elhagyott területeken is.
- A birtokstruktúra rendezése alapvetően *szemléleti korlátokba* ütközik, ezért fontos a tájékoztatás, szemléletformálás és a régiók közötti jó tapasztalatok kicserélése. Ezért jó példa a Farland projekt, amelyhez hasonló kezdeményezésekkel hozzájárulhatunk térségek birtokfejlesztési tapasztalati tőkecseréjéhez, tudástőke gyarapításához.

Közös irányok

A regionális jövőképek közös irányokat mutatnak a jövendő földfejlesztési megközelítések tekintetében. A birtokrendezéssel/földfejlesztéssel foglalkozó emberek és szervezetek szerte Európában kifejezték szándékukat, sőt kidolgozták ötleteiket, hogyan kellene kiszélesíteni a célokat, megteremteni a kibővített eszköztárat, testre szabott megoldásokat kidolgozni, és növelni a megvalósítási kapacitást.

A (magán és állami) földhasználat és földtulajdonlás jövőbeni újrastrukturálásának eszköze

a kormányok számára továbbra is földfejlesztés lesz. A szakemberek szerint *a földfejlesztés akkor a leghatékonyabb, ha*

- integrált módon végzik, amelyben
  - a különböző érdekeket intenzív és kiegyensúlyozott részvétellel fejezik ki a projekt előkészítése és végrehajtása során
  - az egész társadalom, és nemcsak a mezőgazdaság jelenlegi és jövőbeli igényeit beavatkozásokkal érvényesítik,
  - a tevékenység-csomagok sokfélék és jól koordináltak a projekt megvalósítása során;
- hozzárendelik a megfelelő finanszírozást;
- decentralizált módon végzik, amelyben
  - a regionális és a helyi közigazgatási egységek vállalják a kötelezettségeiket,
  - az érdekérvényesítő szervezetek és a helyi érdekcsoportok aktívan részt vesznek a projekt kezdeti, előkészítő és megvalósítási fázisaiban,
  - helyes egyensúly alakul ki a kormány közérdekek védelmében vállalt felelőssége és a helyi magánérdekekért való felelősség között (a fentről lefelé és a lentől felfelé építkezés kombinálása);
- a projekt megvalósításához rugalmas keretek állnak rendelkezésre, amelyek tartalmazzák
  - az egymást támogató, kiegészítő különféle eszközöket, megoldásokat, és
  - lehetővé teszik a gyorsan látható eredmények produkálását.

A Farland felismerte, hogy *nincs egyetlen jó recept a kihívásokra, nincs egyetlen legjobb eszköz vagy legjobb megközelítés sem*. Minden országnak vagy régióknak megvan a saját történelme, az adott természeti, gazdasági és szociális környezete, sajátos kihívásokkal kerül szembe, amelyeket kezelnie kell.

A Farland nem titkolt célja volt, hogy a projektekkel felhívja az unió döntéshozóinak figyelmét a birtokrendezés-vidékfejlesztés fontosságára.

Milyen AJÁNLÁSOKAT fogalmaztak meg a Farland partnerek a birtokrendezés/ földfejlesztés jövőbeli eredményessége érdekében?

1. ajánlás: Elismerés

Az európai régiók, országok, helyi önkormányzatok és az EU ismerje el a birtokrendezést/földfejlesztést, mint rendkívül hatékony eszköztárat.

- A földfejlesztést – az egyéb eszközök kiegészítéseként – fel kell használni a különféle vidék-, regionális- és területfejlesztési tervek készítésében.
- A különböző terveket együttműködésben és koordináltan kell meghatározni és alkalmazni, hogy a földfejlesztés optimális hatású legyen.
- A földfejlesztésnek újfajta partnerkapcsolatot kell építenie az állami és magánpartnerekkel, illetve megtalálnia az együttműködés újabb formáit.

2. ajánlás: Támogatás

Erősíteni kell a földfejlesztésről stratégiai módon való gondolkodást.

- Az Európai Bizottságnak ajánljuk, hogy
  - adjon nagyobb hangsúlyt a földhasználat és földtulajdonlás strukturális fejlesztésére a szabályzataiban és iránymutatásaiban;
  - még jobban egyszerűsítse a megvalósítást és a társfinanszírozást azáltal, hogy engedélyezi a programfinanszírozást a Vidékfejlesztési Programban, a Regionális Politika programjaiban és egyéb intézkedéseiben, amelyek a földhasználatot és a tulajdonjogokat érintik.
- Minden országnak, illetve régióknak ajánljuk, hogy dolgozzon ki földfejlesztés-alkalmazási stratégiát:
  - a földfejlesztés alkalmazása különféle, földhasználatot és földtulajdonlást érintő intézkedésekben,
  - a földfejlesztés alkalmazása nyílt tervezési eljárásokban a különböző minisztériumokkal, érdekérvényesítő szervezetekkel és egyéb érintettekkel.

3. ajánlás: Megvalósítás

A birtokrendezés/földfejlesztési operatív kapacitását növelni kell.

- A kormányoknak javasoljuk, hogy teremtsenek és fejlesszenek tovább olyan eszközöket, amelyekkel testre szabott megoldásokat lehet megvalósítani.
- A kormányok teremtsenek kapacitást az integrált földfejlesztési programkészítés és megvalósítás szektorok közötti megfelelő koordinálására és egyszerűsítésére.
- Dolgozzanak ki integrált tevékenység-csomagokat, rendszereket a különböző szak-

torok és szükséges közigazgatási szintek finanszírozásának összekapcsolásával.

4. ajánlás: Innováció

Fejleszteni kell az innovációs kapacitást a birtokrendezés/földfejlesztés terén

- A birtokrendezési szervezetek ruházzanak be a kapacitásnövelésbe a stratégiai tervezés, a jövőkép kialakítása és az innováció terén.
- A helyi önkormányzatok és országok létesítsenek hálózatokat a vizsgálatok, innováció és folyamatos tanulás céljára, és vegyenek részt bennük.
- A hálózatok lehetőleg álljanak olyan szervezetek keverékéből, melyek intézkedések kidolgozásával, megvalósítással és kutatással/innovációval foglalkoznak.
- Szilárd kutatási és oktatási bázist kell létesíteni az innováció megalapozásához.

5. ajánlás: Cselekedjünk azonnal!

- Az országok, régiók és helyi önkormányzatok indítsanak több kísérleti projektet az egyes kiválasztott területeken a további négy ajánlás kérése céljából.
- Az Európai Unió vállalja magára a birtokrendezés/földfejlesztés közösségi kezdeményezését.

Mit adott számomra a Farland?

- Kitágította a földrendezés-birtokfejlesztés fogalomkörét. Jóval összetettebb a megoldásra váró problémahalmaz, amely nem egyszerűsíthető le a kedvezőtlen birtokszervezetre.
- A probléma új, átfogó és sokoldalú megközelítését. Meggyőződhettem arról, hogy egy-egy projekt tervezése során nem elegendő a szűk értelemben vett földrendezési (táblásítás-tagosítás) cél kitűzése, hanem távlati birtok-, vidék-, sőt területfejlesztési célokat is megjelölnék. A természeti környezet megóvása és a több funkció tájfejlesztés célrendszere valamennyi partner projektjében prioritást élvez.
- Bizonyosságot arról, hogy vannak működő és sikeresen megvalósított birtokrendezési programok, és nem csupán Európa szerencsésebb országaiban.

- Rámutatott arra, hogy törvényi szabályozás, jogszabályi háttér nélkül nem lehetséges eredményesen birtokot rendezni, legfeljebb kísérleti projektek kivitelezhetők.
- A siker feltétele valamennyi érintett folyamatos és szoros együttműködése.

Véleményem szerint azzal, hogy az eddigi élelmiszer-túltermelés helyett ma már globális élelmiszerhiányról hallhatunk-olvashatunk, a birtokrendezés jelentősége is felértékelődik. Ez a változás azon országokban is a birtokrendezésre irányíthatja a döntéshozók figyelmét, amelyek ez idáig más kérdések megoldását fontosabbnak ítélték. Az 5. ajánlás valamennyi Farland résztvevő közül talán számunkra a legidősebb, mert birtokrendezés terén komoly a lemaradásunk. Ahogy a Farland partnerek a munkájukból leszűrt tapasztalataikkal az Unió döntéshozóit célozták meg, úgy nekünk a szakterület magyar művelőinek minden eszközzel rá kell irányítanunk a hazai döntéshozók figyelmét a földfejlesztés fontosságára. A birtokrendezés egy hatékony eszköz, amely a vidékfejlesztés tágabb feladatkörének megvalósítását szolgálja, és nemzeti szinten elsőbbséget kell, hogy élvezzen. Látva a projekt pozitívumait, el kell érni, hogy az érintettek is felismerjék a birtokrendezés szükségességét. A szakpolitikának is meg kell tennie a szükséges lépéseket, ki kell alakítani a jogszabályi kereteket, megteremtve a tájpotenciálba illeszkedő, környezetkímélő, jövedelmezőbb gazdálkodás feltételeit.

Strategic vision of land development: a Hungarian view of an EU-funded land development project

Ripka, J.

Summary

The author representing the Ministry of Agriculture and Rural Development has participated in the implementation of the Farland Project (Interreg IIIC). Farland is an acronym for „Future Approaches to Land Development”. During 2,5 years of the project, the participants examined the practice and achievements of land economy, land consolidation/ development in seven European countries and regions (Flanders (Belgium), Galicia (Spain), Hungary, Lithuania, The Netherlands, North-Rhine-Westphalia (Germany) and Portugal). They organized meetings with presentations, on site technical visits, workshops and

discussions, and analyzed the specific features of each region and tried to identify the best practice and innovation.

Farland has introduced **land consolidation** – or with a new expression of broader meaning: **land development** – as a better harmonized, coordinated and integrated tool supporting a well-balanced economic growth. Land consolidation is a possible answer of governments to the continuous changes in their countries.

Land use should optimally cover all functions specified in the system of spatial development and help to realize all aims formulated in the plans of regional and rural development, in favour of the society, the economy and the environment. Practice of land development should be adapted to the current challenges accordingly.

Farland recognized that no unique good recipe, tool or approach exists to solve all problems. Every country, every region has its own history, natural, economic and social environment, and they themselves have to handle their own specific troubles.

Recommendations of the Farland partners:

1. Make the European regions, countries, local governments and the EU acknowledge land consolidation/land development to be an extremely efficient tool.
2. Strengthen the strategic way of thinking about land development.
3. Increase the operative capacity of land consolidation/development.
4. Improve the innovation capacity in the field of land consolidation/ development.
5. Act at once!

A NEMZETI HÍRKÖZLÉSI ÉS INFORMATIKAI TANÁCS KÖZLEMÉNYE

Megújult a Nemzeti Hírközlési és Informatikai Tanács

Súlyom László köztársasági elnök az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény 73/A. § (4) bekezdése alapján *dr. Detrekői Ákos* akadémikust 2008. október 18-i hatállyal, négyévi időtartamra kinevezte a Nemzeti Hírközlési és Informatikai Tanács Elnökévé. A kinevezést *Gyurcsány Ferenc* miniszterelnök ellenjegyezte.

A Nemzeti Hírközlési és Informatikai Tanács november 10-én tartotta negyedik ciklusának alakuló ülését, amelyen *dr. Baja Ferenc*, a közigazgatási informatikáért felelős kormánybiztos köszöntötte a delegáltakat.

*

A GK szerkesztősége és szerkesztőbizottsága olvasói nevében dr. Detrekői Ákos akadémikus úr ismételt kinevezéséhez szívből gratulál, és eredményes munkát kíván!